

## ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Вступ.** У сучасних умовах інвестиції виступають важливим елементом розвитку як національної економіки, так і економіки аграрного сектору в цілому. Залучення інвестицій забезпечує науково-технологічний прогрес, стрімке економічне зростання, збільшення показників господарської діяльності країни, регіону, підприємства тощо. Забезпечення сталого економічного розвитку країни є неможливим без модернізації засобів виробництва, впровадження сучасних технологій та нової техніки.

Для цього необхідні значні інвестиції, яких на сьогодні вкрай не вистачає, насамперед, через низьку інвестиційну привабливість вітчизняних аграрних підприємств, що головним чином спричинено їх фінансовою незахищеністю до умов трансформаційної економіки та широким діапазоном комерційних та фінансових ризиків. У напрямку до євроінтеграції Україні потрібно поштовхувати інвестиційний процес. Для цього важливу роль відіграє політика держави у напрямку підвищення інвестиційної привабливості та формування інвестиційного клімату країни, що неможливо без дослідження такої його складової як фінансова безпека аграрних підприємств, функціонування тіньової економіки та її впливу на покращення інвестиційного клімату аграрної сфери. Проте, у 2009 р. під впливом факторів фінансово-економічної кризи значно зменшились обсяги та джерела інвестиційних ресурсів, а, отже, й інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств. Зокрема, обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну за січень 2009 р. оцінено у 259 млн. дол., що майже у 3 рази менше, ніж у відповідному місяці 2008 року (757 млн. дол.) та у 3,5 рази менше, ніж середньомісячний обсяг того ж року. Чистий притік прямих іноземних інвестицій у січні 2009 р. склав лише 180 млн. дол. [7].

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблема забезпечення інвестиційної привабливості підприємства не є новою для економічної науки. Її вирішенню присвячені праці таких вчених, як Саблук П.Т. [1], Малік М.Й., Гришова І.Ю., Непочатенко О.О., Бечко П.Т., Наумов О.Б., Супрун [15], Хома І.Б. та ін. У той же час, переважна більшість публікацій з даної проблематики присвячено питанням оцінки інвестиційної привабливості підприємств. Досі не існує чіткого теоретичного обґрунтування інвестиційної привабливості підприємства як об'єкту управління та фінансового захисту, на вироблення якого й спрямоване дане дослідження.

**Мета дослідження:** розкрити сутність інвестиційної привабливості аграрного підприємства в контексті підвищення інвестиційного клімату, зниження ризиків сфери його функціонування та фінансової захищеності

**Виклад основного матеріалу.** Вивчивши існуючі підходи до сутності інвестиційної привабливості підприємства, їх можна класифікувати та поєднати у чотири групи:

- інвестиційна привабливість як умова розвитку підприємства;
- інвестиційна привабливість як умова інвестування;
- інвестиційна привабливість як сукупність показників;
- інвестиційна привабливість як показник ефективності інвестицій.

Але визначення деяких авторів не можна однозначно віднести до тієї чи іншої групи, тому що вони містять в собі ознаки деяких груп. Отже, на нашу думку, інвестиційна привабливість – це сукупність факторів, аналіз яких вказує на можливість вкладання коштів в той чи інший об'єкт і отримання певного ефекту від здійсненої операції.

Тому, окрему увагу необхідно приділити факторам впливу на інвестиційну привабливість підприємства. Кожен автор виділяє різноманітні фактори. Наприклад, Є.А. Якименко виділяє такі фактори, як фінансовий стан, привабливість продукції, знос основних фондів, якість персоналу [18]. В.С.Яковлев відокремлює політичні, правові, економічні і соціальні фактори [14]. І.А. Бланк [2], Т.В. Майорова [8], Гришова І.Ю. [4] в своїх роботах відокремлюють п'ять показників: важливість галузі, характеристики споживання продукції, рівень державного втручання, соціальна роль галузі, фінансові умови роботи галузі. Хома І.Б. [3] вважає, що оцінку інвестиційної привабливості необхідно проводити на основі аналізу фінансової звітності. При цьому вона активно використовує чотири блоки показників: виробничий потенціал, фінансові результати діяльності, інвестиційну активність і трудовий потенціал. А.Л. Камінський при оцінці інвестиційної привабливості пропонує розділити всі показники на два типи: інвестиційний потенціал (який містить у себе інфраструктурний, споживчий, виробничий, природно-ресурсний, трудовий і фінансовий потенціали) і інвестиційний ризик (складається із соціального, фінансового і екологічного ризиків).

Запропоновано всі фактори можна згрупувати в дві групи: фактори опосередкованого впливу і фактори безпосереднього впливу підприємства на інвестиційну привабливість. До першої групи відносяться фактори, які не піддаються впливу окремого підприємства, на них можна впливати тільки на державному рівні. До другої групи відносяться фактори, на які підприємство може впливати і змінювати їх показники, характеристики тощо.

Для підприємства найцікавішими є фактори безпосереднього впливу, саме завдяки ним воно самостійно може впливати на інвестиційну привабливість [5].

Відомо, що природа «тіньової» економіки дуже неоднорідна, тому виявити відразу всі її елементи в аграрній сфері складно. Проте, володіючи інформацією про поточні системні характеристики суб'єкта господарювання та гнучкою інформацією про їх тенденції до змін, можна чітко диференціювати ці загрози, виділивши або повністю нелегітимні форми економічної діяльності на підприємстві, або їх часткове поєднання із законною діяльністю [1, с. 90] і систематизувати концептуальні підходи до єдиної мети – до раннього діагностування елементів «тіньової» діяльності на аграрному підприємстві. Концепція цієї проблеми має включати аналіз системи різних поглядів на виявлення різноманітних економічних злочинів та містити всеохоплюючі трактування різносторонніх економічних явищ, які або спонтанно, або закономірно можуть виникати на виробничо-господарських структурах у всіх періодах їх життєвого циклу. Слід зауважити, що поштовхом до розмноження елементів «тіньової» економіки у цей період на підприємствах є значна регламентація державою економічної діяльності і великий податковий тягар, з яким не можуть господарюючі суб'єкти відразу справитись на фоні утворених під час кризи структурних диспропорцій, що довготривалий час за інерцією продовжують зберігати руйнівний характер, якість якого доводиться вимірювати величиною дисбалансу фінансово-кредитної політики підприємства з фінансово-кредитною системою держави, де наслідком цього є поява різноманітних економічних злочинів.

Найбільш поширеними серед них зараз є злочини, пов'язані із земельними питаннями, проти порядку здійснення підприємницької діяльності; злочини, що перешкоджають правомірній підприємницькій діяльності, та інші злочини, що можуть бути пов'язані із звичайним провадженням підприємницької діяльності в сучасних умовах функціонування виробничо-господарських структур [2].

Аналіз і розробка дієвої методології в аспекті цього питання щодо виявлення і нейтралізації «тіньових» елементів на ранніх стадіях дозволяє державі суттєво захистити свою економічну систему, фіксуючи на підприємствах значно меншу кількість скоєних економічних злочинів, які порушують загальну економічну захищеність. Це, насамперед, стосується злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів, злочинів проти

власності і у сфері господарської діяльності на рівні промислових підприємств різних форм власності, до яких, у першу чергу, відносяться злочини таких категорій як: «доведення до банкрутства», «фіктивне підприємництво», «шахрайство з фінансовими ресурсами», «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», «приховування стійкої фінансової неспроможності» тощо.

Усі ці господарські злочини знищують інвестиційний потенціал аграрної галузі, її інноваційну активність, спустошують державний бюджет країни і разом дестабілізують податкову, грошову і фінансово-кредитну системи. Як відомо, якщо цілеспрямовано розглядати прояви «тіньової» економіки на мікрорівні, то слід зауважити, що у цьому випадку, вона об'єднує усі види економічної діяльності підприємств, які не відображені в офіційній статистиці, тобто офіційно не обліковані, а значить охоплює спектр «тіньової» діяльності виробничо-господарських структур. Саме ці прояви найбільш помітні на підприємствах або в умовах високої інфляції, або в період відновлення фінансового стану та загальної економічної безпеки після значних фінансових потрясінь, включаючи і кризи світового масштабу останніх років.

У такій ситуації на підприємствах для діагностичного контролю об'єктивного рівня економічної захищеності рекомендується використання типових ознак ідентифікації елементів «тіньової» діяльності

| Ознаки «тіньової» діяльності на аграрному підприємстві                                          |                                 |                                                                          |                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| Величина операційного залишку коштів на рахунку більша або менша гранично мінімального значення | Значна ризикова діяльність      | Порушена синхронізація надходжень і витрат грошових коштів               | Спадаюча динаміка інвестицій |
| Введення в обіг фіктивних платіжних документів                                                  | Присвоєння банківських кредитів | Велика амплітуда коливання чистого прибутку за короткий часовий інтервал | Подвійна фінансова звітність |

Рис. 5. Диференціація ознак ідентифікації елементів «тіньової» діяльності на аграрному підприємстві

Кожне підприємство у відповідний момент часу демонструє свій поточний стан економічної захищеності та відповідно інвестиційної привабливості, так як на суб'єкт господарювання в ринковому середовищі накладається певною мірою хаотичний фон дії загроз, які не завжди можна швидко ідентифікувати і подолати, так як це залежить від індивідуального порушення рівноваги, коли негативні зміни внутрішнього і зовнішнього середовищ, з якими вступає в контакт підприємство, переважають позитивні зміни, за той часовий період, що досліджується та від пошуку шляхів відновлення цієї рівноваги. Порушення саме економічної рівноваги насамперед фіксується за рахунок критерію стабільності та сталості аграрного підприємства.

Відомо, що елементи «тіньової» діяльності аграрного підприємництва зароджуються саме в надрах нормативно-правового поля, коли встановлені державою регульовальні норми не відповідають дії об'єктивних економічних законів і не мають надійних механізмів контролю за дотриманням чинного законодавства або, коли дії

законодавчих і виконавчих структур державної влади вступають у протиріччя з об'єктивними економічними законами [3, с. 195].

**Висновки.** Таким чином, доведено, що інвестиційна привабливість підприємства - це дуже чутлива економічна категорія, яка реагує навіть на незначні прояви загроз, причому «тіньова» діяльність господарюючого суб'єкта у більшості випадках є дестабілізуючим чинником, що негативно діє на інтегрований стан економічної захищеності, тому що частково блокує адекватні, тобто прогнозовані прояви інших загроз, хоча сама є найбільш вагомою загрозою для держави. До того ж, довготривала кримінальна діяльність на будь-якому господарюючому суб'єкті зміцнює легалізацію «тіньового» капіталу, проте не вирішує проблему перерозподілу власності, що ускладнює процес підвищення інвестиційної привабливості аграрного підприємства насамперед у найбільш аграрних регіонах країни.

#### Анотація

Визначено шляхи підвищення інвестиційної привабливості у сільському господарстві регіону та заходи, що сприятимуть зміцненню та підвищенню рентабельності сільськогосподарського виробництва, покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал, в її економіку.

**Ключові слова:** інвестиції, інвестиційна привабливість, агропромисловий комплекс, аграрний сектор економіки.

#### Аннотация

Определены пути повышения инвестиционной привлекательности в сельском хозяйстве и меры, содействующие укреплению и повышению рентабельности сельскохозяйственного производства, улучшению инвестиционного имиджа Украины и увеличению объема привлечения иностранных инвестиций и инвестиций в основной капитал в ее экономику.

**Ключевые слова:** инвестиции, инвестиционная привлекательность, агропромышленный комплекс, аграрный сектор экономики.

#### Summary

In this work the general ways for investment in agricultural sector of Ukraine are described. The ways of increasing the investment attractiveness of the agricultural industry of region are defined. The measures of increasing the investment attractiveness will promote and increase the profitability of agricultural production, improving the investment image of Ukraine as well as increasing foreign investment and in capital investment in its economy are described.

**Keywords:** investments, investment attractiveness, agro-industrial complex, agricultural sector of economics.

#### Список використаної літератури:

1. Тумар М.Б. Основи економічної безпеки підприємства: Навч. посібник [для студ. вищ. навч.закл.] / М.Б. Тумар. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 232 с.
2. Дудоров О.О. Злочини у сфері підприємництва : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.О. Дудоров, М.І. Мельник, М.І. Хавронюк // За ред. Хавронюка М.І. – К. : Атіка, 2001. – 608 с.
3. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр. - 2003. – 480 с.
3. Хома І.Б. Концепція оцінювання інвестиційної захищеності промислового підприємства: монографія / О.С. Кузьмін, І.Б. Хома. – Т. 2, Розділ 2. – С. 250-281 // Монографія, „ Теоретико-методологічні основи інвестиційно-інноваційної безпеки національної економіки України” / За ред. чл.-кор. НАПН України, д.е.н., проф.

І.М.Грищенко, д.е.н., проф. В.М. Узунова; д.е.н., проф. М.П. Денисенка. – К.:Видавництво «Маклаут», 2013. – 464 с.

4. Гришова І.Ю. Теоретичні засади фінансового забезпечення стратегічних рішень / І.Ю. Гришова // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць, Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2010. – Випуск 7(26). Частина І. – С. 267-275.

5. Хома І.Б. Механізм виявлення елементів «тіньової» діяльності в системі управління економічною безпекою підприємств: монографія / О.Є. Кузьмін, І.Б. Хома. - Розділ 2.3. – С. 222-245 // Монографія, Сучасні перспективи розвитку систем економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання” / За ред. проф. Мігус І.П. – Черкаси:ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 636 с.

7. Козаченко Г.В. Управління інвестиціями на підприємстві : [монографія] / Г.В.Козаченко, О.М. Антіпов, О.М. Ляшенко, Г.І. Дібніс. — К.: Лібра. - 2007. — 368 с.

8. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [навчальний посібник] / Майорова Т.В. – К. : «Центр навчальної літератури». - 2006. – 376 с.

9. Макарій Н.П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств /Н.П. Макарій // Економіст. — 2010. — № 10. — С. 52-60.

10. Маленко Е. Инвестиционная привлекательность и ее повышение / Е. Маленко,В. Хазанов // Автоматизация управления компаниями. — 2007. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.insapov.ru/investment-attraction.html>.

11. Машкин В.А. Управление инвестиционной привлекательностью реального сектора экономики региона / В.А. Машкин. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа:<http://bnews.narod.ru/economy/management.htm>.

12. Пахомов В.А. Инвестиционная привлекательность предприятий – исполнителей контрактов как экономическая категория / В.А. Пахомов. —[электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn08/16.shtml>.

13. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [підручник] / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко та ін.; За заг. ред. С.Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ. - 2001. —528 с.

14. Селиванова А.А. Оценка инвестиционной привлекательности регионов АРКрым для строительной деятельности (за 2003-2007 гг.) / Селиванова А. А., Блажевич О. Г. // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2009. – №1. – С. 82-92.

15. Супрун С.Д. Оцінка ефективності інвестиційних проектів підприємств / С.Д.Супрун, С.В. Юхимчук // Фінанси України. — 2009. — № 4. — С. 82-87.

УДК: 519.876.5

Манзій О. П., Танасійчук Ю. В.

## МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

**Постановка проблеми.** Аналіз сучасного стану проектного менеджменту інноваційних проектів у харчовій промисловості виявив необхідність розробки методологічної основи оцінки ризиків та встановлення параметрів, які впливають на ступінь ризику.

Ця необхідність викликана складністю інноваційних проектів для сучасного виробництва та використанням для їх реалізації інтегрованих інформаційних систем керування проектами.